

Journal of Nobility Studies

VIRTUS

20 | 2013

Wendy Landewé

Vechtse tuinen, een Utrechts landgoed en historische buitenplaatsen

Drie recente publicaties

154

Inge Dekker en Henriëtte Emaar, *Vechtse paradijzen. Tuinen bij buitenplaatsen in de Vechtstreek*, Houten: Terra Lannoo, 2012, 144 p., ill.)

F. Vogelzang, R. Raven, T. Spek, P. Vesters, *Van wildernis tot oase, Landschapsge-schiedenis van landgoed Oostbroek bij De Bilt* (Utrecht: Matrijs, 2013, 192 p., ill.)

Themanummer 'Historische buitenplaatsen', *De Nederlandsche Leeuw. Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapen-kunde*, CXXIX nr. 4 (2012)

De afgelopen jaren lijkt in Nederland een verschuiving plaats te vinden in het onderzoek van kastelen en buitenplaatsen. Niet langer gaat het alleen om hun bouw- en bezitsgeschiedenis. Ook hun maatschappelijke functie en bredere culturele betekenis krijgen aandacht. Dat is een goede ontwikkeling, want alleen objectoverstijgende vragen kunnen ons meer leren over het gebouw zelf en over de mensen die erin woonden. Zo komen in de drie hier besproken publicaties verschillende thema's aan bod die de buitenplaats in een breder cultuurhistorisch kader plaatsen. Wel leggen de auteurs daarbij verschillende accenten. We zien aandacht voor de ontwikkelingsgeschiedenis van buitenplaatsen en de relatie met het omringende landschap, maar ook voor de economische betekenis van buitens, de rol van buitenplaatsen in de familiegeschiedenis en de wijze waarop tegenwoordig historische buitenplaatsen worden beleefd.

Vechts infotainment

'Een icoon van de rijkdom uit de Gouden Eeuw', zo wordt de Vechtstreek met al zijn buitenplaatsen in het boek *Vechtse paradijzen* bij de lezer geïntroduceerd. De insteek van het boek, zo schrijven Inge Dekker en Henriëtte Emaar in hun voorwoord, is een brug te slaan tussen het rijke tuinhistorische verleden van de Vechtstreek en het heden. Het moet een bijdrage leveren 'aan een breder besef dat de tuinkunst op buitenplaatsen langs de Vecht ooit tot de

top van Nederland, en zelfs van Europa behoorde.’ De wens om kennis over te dragen komt duidelijk naar voren in de inleidende bijdrage van Erik de Jong, bijzonder hoogleraar Cultuur, Landschap en Natuur aan de Universiteit van Amsterdam. De auteurs nemen de lezers vervolgens mee langs de Vecht met behulp van het achttiende-eeuwse prentenboek *De Zegepraalende Vecht*, om hen kennis te laten maken met vijftien verschillende buitenplaatsen. Daarbij leggen ze vooral de nadruk op de tuinen bij de buitens.

Drie vragen dienen als uitgangspunt in deze studie. Allereerst, wat bezielde mensen om kapitalen uit te geven aan tuinkunst? Ten tweede: hoe liet de wens om prachtige tuinen aan te leggen zich verenigen met de calvinistische moraal die in het zeventiende- en achttiende-eeuwse Nederland domineerde? En ten slotte: wat is er van al deze buitenplaatsen en tuinen uit vroeger tijden bewaard gebleven? De eerste twee vragen komen aan de orde in de uitstekende inleiding van De Jong. Hij schetst kort de kaders van het concept historische buitenplaats. Zo blijkt het fenomeen – een ensemble van huis met park en tuin, oorspronkelijk bedoeld voor tijdelijke bewoning – sterk verbonden te zijn met de zeventiende- en achttiende-eeuwse stedelijke elite en haar voorstellingswereld. Volgens De Jong was de historische buitenplaats een experiment met functionele, artistieke en economische onder- en boventonen. De buitenplaats was niet alleen een luxueus buitenverblijf, waar de eigenaren hun eigen ‘paradijs’ schiepen met behulp van architecten en tuinontwerpers. Zij experimenteerden ook met nieuwe land- en tuinbouwtechnieken.

In de calvinistische natuur- en levensbeschouwing zag men, in navolging van middeleeuwse denkers en dichters, de natuur als het tweede boek van God. Door haar te bestuderen en te beleven leerde de mens meer over de verscheidenheid van Gods schepping. Bovendien werd het leven op de buitenplaats, op afstand van de vieze stinkende stad, als ‘beter en eenvoudiger’ ervaren, als deugdzaam door de beoefening van land- en tuinbouw. Ook dit laatste beeld was niet nieuw. Al in de klassieke oudheid hadden dichters als Vergilius en Cato de landbouw aangeprezen als een noodzakelijke en nuttige bezigheid, een waardevolle economische activiteit die in elke samenleving de basis legde voor het bestaan. In veel gevallen spaarden eigenaren kosten noch moeite om deze idealen in de prachtig aangelegde tuinen bij hun buitenplaatsen tot uitdrukking te brengen. De tuinontwerpen werden steeds mooier en ambitieuzer, voor de uitvoering ervan zette men grote bedragen opzij. Buitenplaatsseigenaren probeerden elkaar met steeds mooiere en grotere tuinen te overtroeven – ondanks de moralistische kritiek die al vroeg werd geuit op de pronkzucht en onderlinge wedijver. In 1737 wees Pieter de la Court, zelf ook buitenplaatsbezitter, er in een kritisch traktaat op dat tuin en park bij een buitenplaats bescheiden dienden te blijven en dat alleen bij vorstelijke paleizen buitengewoon grote, mooie en kostbare tuinen aangelegd mochten worden aangelegd.

Toen in de achttiende en negentiende eeuw in Nederland de landschapsstijl zijn intrede deed ten koste van de geometrisch aangelegde tuin, vond opnieuw een debat plaats over de vraag wat nu een geschikte tuinaanleg voor buitenplaatsen was – nu echter speelden daarin inhoudelijke overwegingen de hoofdrol. De voorkeur ging steeds vaker uit naar ‘natuurlijke’ tuinen. Men verdiepte zich sterker in de lokale geografie en de geschiedenis van het landschap om te komen tot een definiëring van de *genius loci*, de geest van een bepaalde plaats.

Op de vraag wat tegenwoordig resteert van de door Stoopendaal in beeld gebrachte historische buitenplaatsen langs de Vecht krijgt de lezer niet een klip en klaar antwoord. De au-

teurs bieden geen overzicht en geven evenmin aan van welke buitenplaatsen nu nog sporen in het landschap te herkennen zijn. In het boek passeren vijftien buitenplaatsen de revue, waarvan er nu nog elf geheel of gedeeltelijk bestaan. De vier andere kennen we alleen nog uit schriftelijke en kunsthistorische bronnen; zij zijn hier opgenomen omdat er, volgens de auteurs, nog boeiende verhalen en afbeeldingen over bewaard zijn gebleven. Het accent ligt met deze selectie op de nog bestaande buitenplaatstuinen die nu nog te bezoeken zijn en waar de 'band met de cultuurhistorie op bijzondere wijze invulling krijgt'. Hoe wij ons dat laatste precies moeten voorstellen, vertellen de auteurs niet.

156 Dekker en Emaar laten de lezers in de verschillende kaderteksten ook kennis maken met beleidsvragen gericht op de toekomst van de Vechtse buitenplaatsen en de bijhorende tuinen. Wat hebben deze tuinen gemeen en hoe moeten wij in onze tijd met de sporen van de historische buitenplaatstuinen omgaan? Zij proberen deze vraag te beantwoorden met behulp van het rapport *VechtVisie* van Pepijn Godefroy en Marieke Timmers over de 'identiteit' van de Vechtstreek. Kenmerkend voor het Vechtgebied zijn in hun ogen de buitenplaatsen. De competitiedrang tussen bezitters leidde volgens de auteurs (of volgens Godefroy en Timmers) tot een continue drang tot vernieuwing.

Een kenmerk van de historische buitenplaatsen aan de Vecht was dat de huizen waren voorzien van een relatief grote 'groene voet', dat wil zeggen dat er veel groen was ten opzichte van de bebouwing. Nog steeds is veel grondgebied aan de Vecht in particulier bezit en de vraag dringt zich op hoe men nu het beste kan omgaan met deze gronden. Voor de realisatie van een geslaagde herbestemming van de historische buitenplaatsen, tuinen en parken in de Vechtstreek is creativiteit belangrijk, zo vinden Godefroy en Timmermans. Zij lieten om die reden de huizen in één (niet bij naam genoemde) straat ontwerpen door verschillende architecten. Beiden menen dat het financieel niet haalbaar is tradities zoals de grote 'groene voet' bij herbestemming te handhaven. Het maken van een 'vertaling' is wel mogelijk, door uit te gaan van een haalbare verhouding tussen groen en bebouwing. Hoe deze 'vertaling' in de praktijk uitwerkt en welke concrete plannen dit oplevert, wordt in deze kadertekst niet geïllustreerd. Het zou interessanter zijn geweest als een afbeelding van een eigentijds landschapsontwerp deze kadertekst had geïllustreerd in plaats van een historische prent.

In het boek is bij de beschrijving van de buitenplaatstuinen een duidelijke scheiding aangebracht tussen de 'tuingeschiedenis', de historische informatie betreffende de ontwikkeling van de buitenplaats als ensemble, en de informatie over specifieke tuinhistorische onderwerpen. Bij de beschrijving van elke tuin ligt de nadruk op een voor *die* tuin kenmerkend tuinhistorisch thema. Zo heeft het relaas over Sypestein als accent de Hollandse tuinkunst. Tuinbaas Henny van der Wilt probeert deze tuinkunst op een eigenzinnige manier levend te houden. In de beschrijving van de Theetuin te Weesp, waar tuinontwerper Jaqueline van der Kloet bloembollen verwerkt in moderne tuinontwerpen, ligt de nadruk op vernieuwing. In het laatste hoofdstuk over de Warmoeshof bij het Muiderslot gaat de aandacht uit naar 'vergeten groenten'. Daar is het doel van tuinbaas Henk Boers dit 'levend erfgoed' in ere te houden door verschillende soorten historische groenterassen te verbouwen. Deze variatie aan inhoudelijke accenten geeft het boek een praktisch en gevarieerd karakter.

Dekker en Emaar bedienen zich vrijwel niet van wetenschappelijke terminologie. De vele opgenomen kleurenfoto's, historische prenten en (ontwerp)tekeningen, de doorgaans

korte alinea's en de luchtige opmaak maken *Vechtse paradijzen* tot een visueel aantrekkelijk boek. Vermoedelijk is deze bewust gekozen verhouding tussen woord en beeld te danken aan de inbreng van 'communicatieprofessional' Emaar. Uit het boek spreekt verder een grote liefde van de auteurs voor het onderwerp; zij willen hun eigen enthousiasme graag overdragen op anderen en daar slagen zij zeker in.

Soms wringt wel eens de al te vlotte schrijfstijl. Met bepaalde formuleringen wordt geprobeerd een sfeer op te roepen die aansluit bij de gekozen typering van de historische buitenplaats langs de Vecht als 'paradijs'. De tekst krijgt daardoor een Libelle-achtig karakter. Zo spreken Dekker en Emaar in de inleiding over 'verborgen buitens' (buitenplaatsen die niet meer bestaan), worden in de tekst over Huize Daelwijck 'verse, kleurige bloemboeketten voor in huis' vermeld, in is op Slot Zuylen 'knutselen met fruit' een uitdaging.

Ondanks de inleiding van De Jong, die zowel voor de wetenschapsbeoefenaar als voor de geïnteresseerde leek aantrekkelijk is, blijft *Vechtse paradijzen* een publicatie voor het bredere publiek en dan met name voor liefhebbers van (historische) tuinen. Dat blijkt uit de inhoud, de gelegde accenten, de compositie, het taalgebruik en het ontbreken van bronvermeldingen bij citaten. *Vechtse paradijzen* is een aardig publieksboek en valt het beste te typeren als *infotainment*.

157

Landschapsbiografie van een buitenplaats

In *Van wildernis tot oase* staan, anders dan in *Vechtse paradijzen*, niet meerdere buitenplaatsen centraal, maar draait alles om één landgoed, Oostbroek bij De Bilt in de provincie Utrecht. Saskia van Dockum, directeur-rentmeester van Utrechts Landschap, geeft in het voorwoord aan dat het boek de lezer moet uitnodigen naar Landgoed Oostbroek te komen. Het boek geeft volgens haar informatie over de vele duizenden jaren geschiedenis die in het landschap besloten ligt.

De presentatie van deze duizenden jaren is gegoten in de vorm van een landschapsbiografie. Met een landschapsbiografie wordt in dit geval bedoeld dat het landgoed vanuit de verschillende disciplines geologie, bodemkunde, archeologie en historische geografie wordt onderzocht. Het streven daarbij is om inzichtelijk te maken hoe de ontwikkeling van het landgoed is beïnvloed door verschillende factoren: als gevolg van klimatologische veranderingen vormde zich een bepaald landschap dat vervolgens door menselijk ingrijpen weer werd aangepast. De eeuwenlange geschiedenis van landgoed Oostbroek wordt weliswaar vanuit deze verschillende invalshoeken benaderd, maar toch als één verhaal verteld.

Aan de basis van het boek ligt een aantal wetenschappelijke rapportages van verschillende onderzoekers, te weten fysisch geograaf Henk Weerts, archeoloog Jan van Doesburg, historicus Charlotte Broer, architectuurhistoricus Catharina van Groningen, HISGIS-onderzoeker Ad van Oostrum en landschapshistoricus Rieja Raven. Deze rapportages zijn door één auteur, historicus Fred Vogelzang, bewerkt tot een verhaal dat de geschiedenis van het landgoed in vijf hoofdfasen beschrijft, waarbij aan elk van deze vijf perioden één hoofdstuk is gewijd.

Het eerste hoofdstuk beschrijft de geschiedenis van Oostbroek als moerassig gebied in de prehistorie. In de naam van het landgoed Oostbroek, gelegen ten oosten van Utrecht en

Gezicht op de voorgevel van het huis Oostbroek bij De Bilt met links een gedeelte van de naastgelegen boerderij (pen en penseel in grijs, J. de Beijer, 1745; col. *Het Utrechts Archief*)

ten noorden van de Kromme Rijn, ligt de vroegste geschiedenis van het landgoed al besloten. Het woordje 'broek' verwijst naar het moerassige landschap daar en 'oost' geeft aan dat het gebied zijn naam kreeg van de ten westen ervan wonende mensen, de inwoners van de stad Utrecht. De auteurs beschrijven de landschappelijke veranderingen vanaf de voorlaatste ijstijd als gevolg van de klimaatveranderingen en ook de vestigingsmogelijkheden op en rond Oostbroek. Een interessante geschiedenis voor wie de Oostbroek en omgeving kent, maar zonde is dat op de vele kaartjes bij dit hoofdstuk Oostbroek niet altijd even duidelijk te herkennen is. Ook jammer is dat de landschappelijke ontwikkelingen voor de regio globaal wel beschreven kunnen worden, maar weinig exacte informatie beschikbaar is over de landschappelijke situatie voor Oostbroek in deze periode en al helemaal niet over menselijke activiteit in dit gebied. Verschillende keren wordt mooi geschetst hoe het landschap rondom Oostbroek veranderde als gevolg van klimaatveranderingen, maar daarna volgt dan steevast de anticlimax wanneer blijkt dat niet bekend is of er mensen leefden op het latere landgoed en zo ja, hoe zij dat deden.

In de hoofdstukken twee en drie komt de stichting van het klooster Oostbroek in de twaalfde eeuw aan de orde en is er aandacht voor de geschiedenis van de ontginningen en

turfwinning in het gebied. De auteurs leggen uit hoe de gronden in bezit van het klooster werden ingericht voor de landbouw, op welke wijze deze agrarische functie van het landgoed bleef bestaan nadat de kloostergoederen als gevolg van de reformatie in handen van de Staten van Utrecht waren gekomen, en hoe het klooster in 1665 voor het eerst de functie van buitenplaats kreeg na verkoop aan de Utrechtse schepen Peter Ruijsch. Behalve aandacht voor de bezits- en bouwgeschiedenis van het huis is er ook ruime aandacht voor de tuinen rondom het huis.

De achttiende- en negentiende-eeuwse ontwikkeling van de buitenplaats wordt beschreven in samenhang met de grotere politieke, economische en militaire ontwikkelingen in deze periode. Hoe ontwikkelde Oostbroek zich toen koning Lodewijk Napoleon aan het begin van negentiende eeuw de naastgelegen buitenplaats Amelisweerd kocht en toen koning Willem I in 1816 opdracht gaf tot de aanleg van de Nieuwe Hollandse Waterlinie? De auteurs beschrijven hoe het groene karakter van het landschap rond Oostbroek grotendeels behouden bleef en hoe de eigenaren van de buitenplaats de gronden rondom het huis intensiever gingen exploiteren. Een nieuwe fase brak aan in 1917 met de verkoop aan de groenteteler Hadde van Reek. Van Reek zag de buitenplaats bepaald niet als een statussymbool; hij vormde Oostbroek om tot een modern fruitteeltbedrijf. Het bedrijf van Van Reek floreerde tot in de tweede helft van de twintigste eeuw. Daarna zette de familie de buitenplaats te koop. Redenen daarvoor: de dalende winsten in de fruitteelt, het oprukken van het Utrechtse universiteitscomplex De Uithof en de voorgenomen aanleg van de A28. Het Utrechts Landschap kocht het landgoed en gaf het huis een kantoorfunctie. Het omliggende cultuurlandschap wordt inmiddels intensief beheerd en vormt een belangrijke schakel in de Utrechtse Ecologische en Cultuurhistorische Hoofdstructuur, doordat via Oostbroek verschillende gebieden, die voor deze hoofdstructuur als waardevol zijn aangemerkt, met elkaar worden verbonden. Aan het einde van het vijfde hoofdstuk richten de auteurs zich op de toekomst. Landgoed Oostbroek moet *het* kennis- en ontmoetingscentrum worden op het gebied van natuur en erfgoed in de provincie Utrecht. Dit einde doet, in relatie met de titel van het boek, vermoeden dat de biografie van landgoed Oostbroek bedoeld is als een voorbeeld van lineaire geschiedschrijving waarbij het 'eind goed, al goed' is.

Van wildernis tot oase is wetenschappelijker opgezet dan *Vechtse paradijzen*. In het boek wordt gewerkt met noten en het bevat een bronnenlijst, registers, een verklarend woordenlijst en een illustratieverantwoording. Kaderteksten geven informatie over onderwerpen die een zeker raakvlak hebben met Oostbroek, maar zijn niet altijd even relevant. Dat deze publicatie toch ook het grote publiek wil dienen, blijkt uit het toelichten van veel historische zaken en gebeurtenissen die in een wetenschappelijk werk geen nadere uitleg behoeven. Als het bijvoorbeeld gaat over het beleid van de Utrechtse bisschop, die door onvrije dienstlieden oftewel ministerialen trachtte controle te houden over zijn bezittingen, wordt meege-deeld dat een bisschop als geestelijke geen (officiële) nakomelingen heeft. Daarentegen ontbreekt af en toe uitleg over specifieke fenomenen die bij het bredere publiek waarschijnlijk onbekend zijn. Wat is nu precies een 'knuppelpad'? Hieraan wordt wel een kadertekst met foto gewijd, maar een goede omschrijving of definitie van dit verschijnsel ontbreekt.

Het boek kent een andere verhouding tussen tekst en beeld dan *Vechtse paradijzen*: illustraties zijn bovendien minder groot afgedrukt. Bijzonder nuttig zijn de in het boek op-

Zicht op de op middeleeuwse fundamenten gebouwde toren van Kasteel Prattenburg, 2010. In de gevel zijn twee datumstenen met de jaartallen 1694 en 1887 opgenomen en het familiewapen Van Asch van Wijck opgenomen (foto Henk Hoogeveen)

genomen tijdstabellen en kaarten. Zo geeft bijvoorbeeld de archeologische tijdstabel op pagina 18 een helder overzicht van de verschillende geologische perioden en koppelt deze aan de daarin meest voorkomende vegetatie. Illustratief zijn de verschillende reconstructies van gebouwen, zoals een tekening van een boerderij uit de ijzertijd en een reconstructie van het fort Trajectum op de plaats van het huidige Utrecht.

Het samenbrengen van de onderzoeksresultaten over Oostbroek uit de verschillende specialistische rapporten in één monografie met een doorlopend verhaal is een knappe prestatie van eindredacteur Fred Vogelzang. Jammer is wel dat het boek een relatief lange aanloop nodig heeft voordat duidelijk wordt wat de daarin beschreven klimatologische en kerkhistorische ontwikkelingen nu betekenden voor Oostbroek.

Dragers van familie-identiteit

Het genealogische tijdschrift *De Nederlandsche Leeuw* sloot in 2012 met het themanummer 'Historische Buitenplaatsen' ook bij het Jaar van de buitenplaats aan. De meeste bijdragen behandelen individuele buitenplaatsen in met name Overijssel, maar ook in Utrecht en Gelderland; twee ervan gaan over regio's, namelijk Friesland en Walcheren. In de inleiding op deze bijzondere aflevering wordt stilgestaan bij de pioniersarbeid van jhr. dr. Henri van der Wijck, die in zijn in 1974 verschenen proefschrift *De Nederlandse buitenplaats* al pleitte voor een integrale en interdisciplinaire bestudering van buitenplaatsen. In alle artikelen stellen de auteurs vragen over de waarde, beleving en de betekenis daarvan. In hoeverre beantwoordde het wonen op een buitenplaats aan de idealen van rust en ontspanning en in hoeverre werden diezelfde buitenplaatsen ook economisch geëxploiteerd? Zo onderzoekt archiefinspecteur Johan Seekles in zijn bijdrage hoe de buitenplaats De Bese te Dalfsen in eerste instantie als kapitaalbelegging in een ontginningsgebied werd aangelegd en hoe later inkomsten werden gegenereerd uit houtproductie en landbouwactiviteiten.

Een andere vraag die aan de orde komt is welke overwegingen schuil gingen achter het besluit een buitenplaats van de hand te doen dan wel over te dragen aan de volgende generatie. Dit thema raakt aan de vraag in hoeverre het bezitten en bewonen van een buitenplaats van betekenis was voor de familie. In de bijdrage van architectuurhistoricus Henk Hoogeven over Prattenburg bij Rhenen staat juist deze vraag centraal. Hij onderzoekt daarin op welke wijze de nieuwbouw van Prattenburg in 1887 in opdracht van jhr. mr. L.H.J.M. van Asch van Wijck werd ingegeven door de wens om de anciënniteit van de familie en de voorname plaats van de familie in de geschiedenis te verankeren en visueel uit te dragen. Hij verkent het familiehuis als 'drager van verwijzingen'. Dat geschiedt volgens Hoogeven niet alleen door het exterieur van het huis, zoals in de vormgeving ervan of het gebruik van gelvestenen met memorietekst. Ook binnen zijn voldoende verwijzingen naar het verleden te vinden – familieportretten zijn een vanzelfsprekend voorbeeld van het onder de aandacht brengen van de geschiedenis van de familie. Vergelijkbaar in dit verband is ook de functie van het huisarchief, waarover de kunsthistoricus Jorien Jas en de historicus en archivaris Menoucha Ruitenbergh in hun bijdrage over het Gelderse Verwolde verhalen. De verschillende invalshoeken die in de bijdragen worden gehanteerd geven een breed beeld van het huidige buitenplaatsenonderzoek.

Tot slot

162

In de besproken werken komen alle in de inleiding genoemde aspecten in meer of mindere mate aan de orde, al naar gelang het publiek waarop ze zich op richten: het plaatsen van de buitenplaats in een breder cultuurhistorisch kader en het zoeken naar ‘de mens’ achter de buitenplaats. In twee van de drie besproken publicaties leggen de auteurs een verband tussen buitenplaatsen en ‘identiteit’. Met name in *Vechtsse Paradijzen* proberen de auteurs greep te krijgen op het eigen karakter van de buitenplaatsen aan de Vecht en stellen zij de vraag hoe deze buitenplaatsen ook tijdens en na een proces van herbestemming als ‘Vechts’ herkenbaar kunnen blijven. Deze invalshoek, waarbij erfgoed wordt gekoppeld aan de ‘identiteit’ van een bepaalde persoon of gemeenschap in een bepaalde tijd, is onlangs scherp bekritiseerd door Hester Dibbets in het themanummer *Erfgoed* van de Boekmanstichting,¹ Dibbets pleit ervoor om niet ‘identiteit’ maar ‘tijd’ in erfgoedstudies centraal te stellen. Niet alleen de sociale en geografische context maar ook de historische dynamiek dient een rol te spelen bij het onderzoek naar erfgoed. Deze ontwikkeling wordt ook benoemd in de nota *Karakterschetsen. Nationale onderzoeksagenda erfgoed en ruimte* uit 2013. Deze nota beschrijft hoe zich langzaam een nieuw erfgoedparadigma ontwikkelt, van waaruit erfgoed niet langer alleen objectief gewaardeerd wordt als object met een bepaalde cultuurhistorische waarde, maar ook ruimte laat voor betrokkenheid en emotie en nieuwe vormen van toe-eigening, ook vanuit andere culturele perspectieven.² Het zou mooi zijn als deze nieuwe geluiden meehelpen het wetenschappelijk onderzoek naar buitenplaatsen (en ook kastelen) als onderdeel van ons cultureel erfgoed te stimuleren en te verbreden.

Drs. Wendy Landewé (1975) is a mediaevist, and works as a curator at State Museum Huis Doorn. She is also a member of the editorial board of the Dutch Castles' Lexicon. Before, she worked at Amerongen Castle and the Dutch Castles Foundation. She completed her studies with a research on symbolic sieges in medieval art and literature. At present, she is writing a thesis on the medieval castle as a symbol. (*Wendy Landewé, p/a Huis Doorn, Langbroekerweg 10, 3941 MT Doorn, The Netherlands – collectiebeheer@huisdoorn.nl*)

1 Hester Dibbets, ‘De ontwikkeling van een gevoel voor tijd. Over netwerken, makelaars en overheid, Erfgoed. Van wie, voor wie?’, *Boekman. Tijdschrift voor kunst, cultuur en beleid*, IVC (2013) 74-79.

2 Netwerk Erfgoed en Ruimte, *Karakterschetsen nationale onderzoeksagenda erfgoed en ruimte* (Amersfoort, 2013).

20 | 2013

